

'Ik heb
nog
steeds
twee
trouwingen
om'

Vijf weken na de geboorte van hun tweede dochter verongelukte de man van Janine (42). Drie jaar na zijn overlijden hertrouwde ze met zijn jongste broer Johan (28). Samen kregen ze nog een dochtertje.

TEKST NATHALIE DE GRAAF FOTOGRAFIE BRENDA VAN LEEUWEN

‘Een half uur na de bevalling

van mijn tweede kindje begon ik me heel vervelend te voelen. Ik gleed uit in de douche en kreeg een black-out. Op datzelfde moment zag ik een grote, donkere wolk boven me. Als ik foto's uit die tijd terugzie, denk ik: wat zag ik er raar uit. Ik had een vrolijke moeder moeten zijn, maar was dat niet. Toen de huisarts me 's avonds bij thuiskomst feliciteerde, reageerde ik koeltjes. “Ben je dan helemaal niet blij?” vroeg mijn man. “Dat is het niet,” antwoordde ik. “Maar ik heb het idee dat we dit geluk niet lang vast zullen houden. Er gaat iets ergs gebeuren, ik voel het.”

Snel een testament

Ik kon me achter hem verschuilen, letterlijk en figuurlijk. Leo was een heel sterk en standvastig persoon. Daarnaast was hij heel groot – bijna twee meter – en woog hij over de honderd kilo. Als hij je mocht, had hij alles voor je over, maar als hij je niet mocht, kon je maar beter bij hem uit de buurt blijven. We waren elkaars tegenpolen en tegelijkertijd sparring partners. Hij had een hoop meegemaakt in zijn leven en dat maakte hem tot wie hij was. Iemand met een uitgesproken mening. In 1993 zijn we gaan samenwonen, een jaar daarna werd onze dochter Laura geboren. In 2001 kwam onze tweede dochter, Shanna. Vijf weken na haar geboorte is Leo verongelukt.

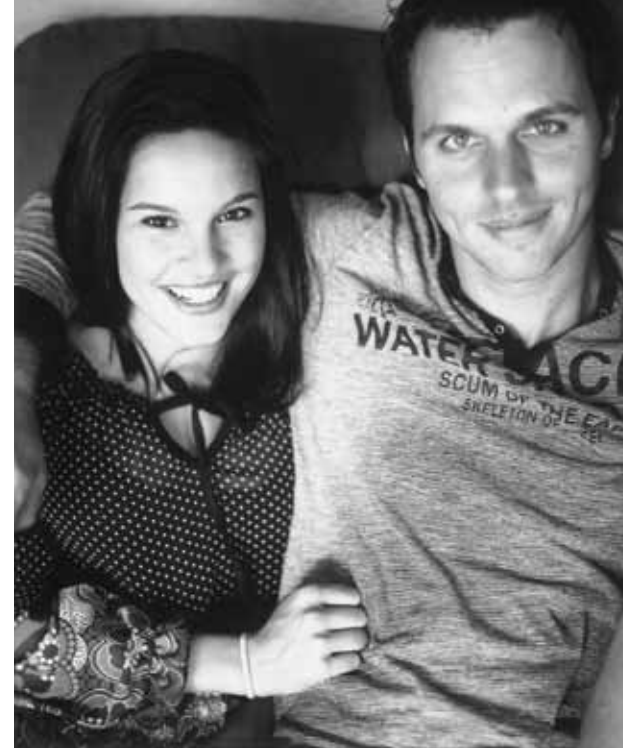
“Ik zou je vrouw maar serieus nemen. Ik ken haar lang genoeg, dit verzint ze niet zomaar,” zei de huisarts tegen Leo. Hij was naar de dokter gegaan omdat hij dacht dat ik aan een postnatale depressie leed. Vanuit het kraambed bestookte ik hem met vragen. Wat voor een begrafenis zou hij willen als hij zou komen te overlijden? Of wilde hij liever gecremeerd worden? Leo vond het aanvankelijk allemaal maar onzin, maar ging uiteindelijk in mijn angst mee. Omdat we geen testament hadden, maakten we zelfs een afspraak bij de notaris. “Mijn vrouw heeft heel rare ideeën,” zei Leo tegen hem. “Ze denkt dat een van ons komt te overlijden.” De notaris reageerde heel goed, zei dat we dan op de juiste plek zaten zodat we dingen konden regelen. Ik stond erop dat de akte nog dezelfde week zou worden gepasseerd.

Drie weken later – mijn ideeën waren door alle drukte inmiddels een beetje op de achtergrond geraakt – overleed er iemand uit ons dorp. Leo had gehoord dat er op die begrafenis *November Rain* van Guns 'n Roses werd gedraaid. Hij zei: “Als ik doodga, wil ik dat dat nummer op mijn begrafenis uit zoveel mogelijk speakers komt. Dan zal ik met een glimlach in mijn kist liggen. Het zou mooi zijn als het dan ook nog eens gaat regenen.”

De zondag voor zijn overlijden lagen we in bed en werd ik bang. Ik heb hem vastgepakt en dacht: volgens mij ben jij het, die iets gaat overkomen. Maar ik durfde het niet te zeggen.

Politie op het tuinpad

Niemand weet hoe het ongeluk heeft kunnen gebeuren, het was een rare samenloop van omstandigheden. Ook het technisch onderzoek heeft geen antwoorden opgeleverd. Leo zou die woensdag naar Friesland gaan – hij was vrachtwagenchauffeur – maar op de een of andere manier is hij op z'n werkplek in Rotterdam terechtgekomen. Daar had een collega net een nieuwe vrachtauto. Omdat de tweetonige hoorn het niet deed, bood Leo aan om 'm te repareren. Terwijl er een container met twintig ton vis schuin in de lucht hing, is Leo half onder de cabine gekropen om een draadje vast te maken. Aan zijn collega vroeg hij of hij even een sleutelje wilde halen. Toen die man terugkwam, lag Leo vanaf zijn nek tot aan zijn voeten beklemd onder de container. ▶

‘Na die zoen stonden we elkaar wat onwennig vast te houden. Ik wilde direct alles beredeneren, maar Johan dacht: laat maar gebeuren’

Op datzelfde moment zat ik bij een vriendin en kreeg ik vreselijke krampen in mijn buik. Ik zat helemaal voorovergebogen. “Wat doe je?” vroeg mijn vriendin. “Het lijkt wel alsof ik geen lucht meer krijg,” zei ik. Ik heb Shanna opgepakt en ben direct naar huis gegaan. Ik weet nog dat ik op de klok keek: acht over half vier. Thuis heb ik Shanna direct haar pyjama aangedaan. Waarom doe ik dit? vroeg ik me af. En toen zag ik ze het tuinpad op komen: de politie. “Kom maar binnen,” zei ik tegen die politieman. “U moet me iets heel ergs over mijn man vertellen, hè?” Die man keek me geschrokken aan. “Bent u al gebeld dan?”

Hij vertelde dat Leo een ernstig ongeluk had gehad en dat hij in het ziekenhuis lag. Mijn moeder heeft de kinderen opgehaald en ik ben met vrienden naar het ziekenhuis gereden. Onderweg wist ik het zeker: Leo is overleden.

In het ziekenhuis kregen we een kop koffie. “Zie je nou wel?” zei ik tegen mijn vrienden. “Leo is dood, anders zouden we toch meteen naar hem toe mogen?” De verpleger die de koffie kwam brengen, zei ons dat de arts zo zou komen. Drie minuten later kwam hij terug. “De arts is er nog niet, maar ik zal het u maar vertellen: uw man is dood.” Zó bot. Mijn vrienden trokken wit weg. Ik dacht alleen maar: nu weet ik het eindelijk.

Hij lag onder een wit laken. Op een tafel. Zijn gezicht was heel gaaf, de rest van zijn lichaam was verbrijzeld. Ik moet dat gezien hebben, maar ik kan me dat niet meer herinneren.

Hart in het zand

Mensen reageerden vol ongeloof. De notaris was verbijsterd, de huisarts moest huilen. Ik had dus toch gelijk gehad. Toen ik thuiskwam uit het ziekenhuis, was het 21.00 uur. Laura en Shanna waren nog bij mijn moeder en het leek me verstandig ze te laten slapen. De volgende ochtend ben ik heel vroeg naar het huis van mijn moeder gereden. Laura, toen 6, bleef achterop de fiets maar vragen wat er aan de hand was. Thuis heb ik haar op mijn schoot genomen. “Ik moet je iets heel ergs vertellen,” begon ik. “Papa is dood, hij heeft

een ongeluk gehad.” Ze geloofde het niet. Stelde vragen als: wanneer dan? En waar en hoe? “Je kunt het vanmiddag zelf zien,” zei ik tegen haar. “Want papa komt naar huis.” Ze heeft de hele dag voor het raam gezeten.

Ik wilde heel graag dat hij naar huis kwam. Op die manier kon iedereen die hem dierbaar was rustig afscheid van hem nemen. En Laura zou op deze manier aan het idee kunnen wennen. Ze hadden hem al aangekleed, dat vond ik jammer. Ik had dat liever zelf gedaan. Zijn haar zat heel raar, dus heb ik, samen met een goede vriend, dat nog in model proberen te brengen. En gelachen, heel raar eigenlijk. Laura zag hem en riep direct: “Maar dat is hem helemaal niet. Waar is zijn bril?” Ik ben gaan bellen en gelukkig is ’s avonds zijn bril nog gebracht.

De volgende dag legde Laura haar knuffeltjes bij Leo en maakte ze tekeningen voor hem. En ik hoorde haar maar zingen. Plotseling realiseerde ik me dat ze wat duidelijk probeerde te maken. “Wil je zingen voor papa?” vroeg ik haar. “Ja,” zei ze. “Wil je in de kerk zingen voor papa?” vroeg ik nogmaals. “Ja!” klonk het luidkeels.

Het was een mooie dag, de dag dat hij begraven werd. Het was niet koud. Terwijl zijn kist naar beneden ging, lieten we het nummer *November Rain* horen. Ik had voor de langste versie gekozen, omdat ik die het mooist vond. En alsof het zo moest zijn: uit het niets begon het plotseling te regenen. Niet een klein buitje, nee: het kwam met bakken uit de hemel. Veel mensen boden ons een paraplu aan, maar dat wilden we niet. Laat ons maar in die regen staan, dacht ik.

“Was jij maar dood in plaats van papa!” riep Laura boos naar me als ze verdriet had. Of: “Ik wil jou niet, ik wil papa.” Dat waren moeilijke momenten. Soms zei ze dat wel vijf, zes keer achter elkaar. Uiteindelijk pakte ik haar maar op en reden we naar de begraafplaats. “En nu?” vroeg ik haar. “Maar hij is dood!” was dan haar reactie. “Dat weet je toch?” Er volgde vaak een diepe zucht en daarna konden we weer normaal met elkaar praten. Als zesjarige had Laura een tijdelijk doodsbesef, ze dacht dat haar vader elk moment weer terug kon komen. Dus steeds maar weer moest ze door dat rouwproces. Ze kon haar verdriet nog niet benoemen, dus dat ging vaak gepaard met huilen, schoppen, schreeuwen en slaan.

We liepen in die periode een keer op het strand toen Laura bezig was met een stok. Ze maakte een hart in het zand. “Dat is mooi,” zei ik. “Als je dat aan de vloedlijn doet, kan de zee ’m meenemen. En dan komt het hart misschien wel bij papa.” Ze leerde net een beetje schrijven en het bleek de ideale manier om iets met haar verdriet te doen. Ze schreef: papa, ik hou van je. En de zee nam de woorden mee.

14 jaar jonger, nou en?

Johan en Leo waren twee handen op een buik. Voor Johan was Leo z’n grote broer, maar ook een soort vaderfiguur. Hij heeft zelfs op z’n vijftiende nog een jaar bij ons in huis ►

‘Laura was pas zes en zo boos: “Was jij maar dood in plaats van papa!” riep ze vaak’

gewoond. Toen Leo vier jaar later overleed, zat hij net een paar maanden in militaire dienst.

Al meteen na Leo's dood bood hij aan me een dag in de week met de kinderen te helpen. Daar was ik blij om, want ik vond het fijn dat er mensen waren met wie mijn kinderen papa-dingen konden doen. Met mijn vader gingen ze vaak gitaar spelen en huiswerk maken. En ze konden bij hem hun hart luchten over wat voor een stomme moeder ik wel niet was. Peter, een goede vriend, was de redder in nood. Vooral 's nachts kon ik hem bellen als het met een van ons niet goed ging. En Johan was de leuke oom, met hem gingen ze skeeleren en voetballen. Ik denk dat Johan vlak na het overlijden van Leo al wel gevoelens voor me had, maar hij heeft daar nooit iets mee gedaan. Ik had het ook niet in de gaten, hij was immers veertien jaar jonger. Hij heeft weleens gezegd: "Ik zie je niet meer als mijn schoonzus." En dan reageerde ik: "Joh, ga jij lekker iemand van je eigen leeftijd zoeken."

Het keerpunt kwam tijdens een vakantie in Renesse. Ik had een caravan gehuurd en vroeg Johan of hij me kon komen helpen. Hij besloot vier weken met me mee te gaan. Het was inmiddels 2004 en het werd een topvakantie.

Voor de vakantie had ik hem in een emotionele bui verteld dat ik het liefst bij hem was, omdat ik dan mezelf kon zijn. In Renesse kwam dat op een avond ter sprake. Plotseling gaven we elkaar een zoen. Het zette me aan het denken. De volgende dag stond ik te koken en pakte hij me vast. Weer kreeg ik een zoen. We stonden elkaar wat onwennig vast te houden: al die tijd waren we zo close geweest maar dit was anders. Het rare was dat ik direct alles wilde beredeneren en dat Johan zoiets had van: laat maar gebeuren.

Na afloop van de vakantie was hij echt emotioneel. "Ik wil niet weg," zei hij. "Ik heb het zo fijn bij jullie." Mij leek het beter om even afstand te nemen, om elkaar twee weken niet te zien. Maar ik merkte dat ik hem in die weken begon te missen. En Johan bleef me, ondanks onze afspraak, bellen. Het was duidelijk dat we geen genoeg van elkaar konden krijgen. We hebben het er uitgebreid over gehad. Over de reacties die we konden verwachten van zijn ouders en vrienden, maar ook over het leeftijdsverschil. Als ik 60 zou worden, was hij nog maar 46. "Nou én," antwoordde hij. "Wat maakt dat nou uit?" Maar ik was ook bang dat ik de kinderen weer iets zou ontnemen als het niet goed zou gaan. Tegelijkertijd was hij natuurlijk wel hun oom, een heel stabiele factor. En Johan bleef vinden dat je alleen spijt kon krijgen van dingen die je niet probeerde.

Hij is het gaan vertellen. En ik ben het gaan vertellen. Een heleboel mensen vonden het leuk en een aantal niet. Maar daar kon ik mee leven.

Lot uit de loterij

Johan lijkt op Leo, hij is net zo standvastig. Maar qua uiterlijk is het een heel andere man. Het is ook niet zo dat ik op hem ben gevallen omdat hij op Leo lijkt. Helemaal niet zelfs. Natuurlijk hebben we ons afgevraagd of het verdriet de

bindende factor is geweest en of we in dat geval, wanneer de pijn slijt, wel genoeg over zouden houden. Gelukkig hebben we naast verdriet ook veel geluk en mooie momenten. We voelen elkaar haarfijn aan. Dus ik weet dat het veel meer is dan alleen samen rouwen.

In 2004 – we waren nog niet zo heel lang samen – ging Johan voor vier maanden naar Irak. Dat was een testmoment. Na Irak zijn we gaan samenwonen en in mei 2005 zijn we getrouwd. Een jaar later werd onze dochter Ezra geboren.

Laura heeft er nooit problemen mee gehad dat haar oom ineens mijn man werd. Ze vond het eigenlijk allemaal heel normaal. En Shanna was nog zo jong, zij wist niet beter. Mijn schoonouders moesten wel aan het idee wennen, maar inmiddels hebben ze het geaccepteerd en zijn ze heel gelukkig voor ons.

Er gaat geen dag voorbij dat we het niet over Leo hebben. Dan zeg ik bijvoorbeeld tegen Shanna: "Goh, wat lijkt je toch op papa Leo." Of Johan zegt: "Dat deed Leo ook altijd." Ik weet natuurlijk niet hoe het zou zijn geweest als ik met iemand anders was getrouwd, maar ik weet wel dat de herinnering aan Leo op deze manier heel levend wordt gehouden. Ik heb nog steeds twee trouwringen om. Ze lijken zelfs op elkaar. Daar heeft Johan absoluut geen moeite mee.

Als vader is Johan een lot uit de loterij. Hij houdt zielsveel van alledrie de kinderen. Af en toe wil hij het zelfs een beetje te goed doen. Hij wil ze altijd allemaal evenveel aandacht geven, terwijl dat natuurlijk niet hoeft. Dat vind ik wel jammer voor hem. Hij bedoelt het goed – hij wil niemand tekort doen – maar hij legt de lat voor zichzelf soms een beetje te hoog. Johan en ik vragen ons weleens af wat Leo van onze relatie zou hebben gevonden. We komen er maar niet uit. Maar diep in mijn hart denk ik dat hij hierboven een grote glimlach op zijn gezicht heeft. Dat hij denkt: klein broertje, ik heb altijd voor jou gezorgd. En nu zorg jij voor mijn gezin.' ■

Janine heeft een stichting opgericht: Stichting Eindeloos

‘Natuurlijk hebben we ons afgevraagd of het verdriet onze bindende factor is. Maar ik weet dat het veel meer is dan alleen samen rouwen’